

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ประมวลและสังเคราะห์แนวคิด รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมผู้นำ
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.1 ความเป็นมาของหลักธรรมมาภิบาล
 - 2.2 ความหมายของธรรมมาภิบาล
 - 2.3 ความสำคัญของธรรมมาภิบาล
 - 2.4 องค์ประกอบของหลักธรรมมาภิบาล
 - 2.5 หลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.6 สภาพปัญหาการผลักดันธรรมมาภิบาล และแนวทางการแก้ไข
3. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้
 - 3.1 ความหมายของการรับรู้
 - 3.2 กระบวนการรับรู้
 - 3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้
4. บริบทของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับหลักธรรมมาภิบาล
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายของพฤติกรรมผู้นำ

มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้นำไว้ ดังนี้

หาดแก้ว ทองขาว (2558, หน้า 37) ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำหรือ การดำเนินงานของผู้บริหารที่มีต่อกลุ่มหรือต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้หลักการบริหารเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือของ องค์กรตามที่กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมทางการบริหารของผู้นำหรือผู้บริหารหน่วยงานที่ใช้หลักการ บริหารมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

สมยศ นาวิการ (อ้างถึงใน ศิริรัตน์ มกรพฤษย์, 2559, หน้า 46) ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง แบบของการแสดงคุณลักษณะที่รับรู้โดยบุคคลหนึ่งในการพยายามสร้าง อิทธิพลต่อสมาชิก พฤติกรรมผู้นำเป็นบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำจะ สัมพันธ์กับงานและความสัมพันธ์กับบุคคล

ศิริรัตน์ มกรพฤษย์ (2559, หน้า 46) สรุปความหมายของพฤติกรรมผู้นำไว้ว่า พฤติกรรม ผู้นำ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกในฐานะผู้นำกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการ บริหาร และการปฏิบัติที่แสดงออกในคุณลักษณะของความฉลาด ความเชื่อมั่นในตนเอง และมี ระดับความสามารถในการทำงานสูงกว่าคนทั่ว ๆ ไป เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือขององค์กรตามที่กำหนดไว้

จาคอบส์ และ จากัวส์ (Jacobs & Jaques) (อ้างถึงใน หาดแก้ว ทองขาว, 2558, หน้า 37) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง กระบวนการให้ทิศทางที่มีความหมายเพื่อให้เกิดการรวมพลัง ความสามารถและความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ดำเนินงานโดยใช้หลักการบริหาร และการปฏิบัติที่แสดงออกในคุณลักษณะของความฉลาด ความ เชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของงาน

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ

พฤติกรรมที่ผู้นำปฏิบัติในการบริหารองค์การจะมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้ปรากฏ จึงควรต้องมีศิลปะเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ด้วยดีและมีความสอดคล้องตามสถานการณ์ ซึ่งการแสดงพฤติกรรมผู้นำในแต่ละองค์การจะใช้ วิธีการที่แตกต่างกันตามสถานการณ์ในการดำเนินการ (พรเทพ ทศนสุวรรณ, 2553, หน้า 17) ซึ่ง นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำไว้หลากหลาย ดังนี้

1. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ

การศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio state studies) ในปลายทศวรรษ 1940 กลุ่ม นักวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยการพัฒนาแบบสอบถามเพื่อ

สำรวจความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ที่มีต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้นำ จากผลการสำรวจในที่สุดได้จำแนกพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 2 แบบ ดังนี้ (พิบูล ทีปะपाल, 2550, หน้า 224 - 225)

1.1 พฤติกรรมผู้นำแบบเน้นโครงสร้างการทำงาน (Initiating structure) หรือ เรียกว่า “ภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นผลผลิต” หรือ “Production oriented leadership” ผู้นำแบบนี้จะมุ่งเน้นส่วนใหญ่ที่งาน คือการให้ทำงานบรรลุผลสำเร็จผู้นำจะทำหน้าที่จัดหน่วยงาน ชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานตามกฎ มีการกำหนดเป้าหมาย กำหนดบทบาทของหัวหน้าและผู้ตามที่ชัดเจน เพื่อให้ งานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด

1.2 พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งเน้นความเห็นใจผู้อื่น (Consideration) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “ภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นคน” หรือ “Person oriented leadership” มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานด้วยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขอมรับนับถือในความคิดและความรู้สึกของพนักงาน แสดงความห่วงใยต่อความสะดวกสบาย สวัสดิภาพ สถานะ และความพอใจของพนักงานทุกคน รวมทั้งช่วยเหลือเผื่อแผ่แม้กระทั่งเรื่องส่วนตัว แสดงความเป็นมิตรและเปิดโอกาสให้พนักงานเข้าพบได้ตลอดเวลา และปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนโดยเท่าเทียมกันเป็นต้น

2. พฤติกรรมของผู้นำแบบเผด็จการ ประชาธิปไตย และปล่อยตามสบาย (Authoritarian-democratic laissez and faire leader behavior)

การมุ่งงานเป็นพฤติกรรมของผู้นำแบบเผด็จการ ส่วนการมุ่งความสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมของผู้นำแบบประชาธิปไตย แนวความคิดดังกล่าวนี้จะได้นับความนิยมแพร่หลาย เพราะเรายอมรับกันโดยทั่วไปว่าผู้นำใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของพวกเขาทางใดทางหนึ่งใน 2 ทาง ดังนี้ (ศิริรัตน์ มกรพฤษ, 2559, หน้า 48)

2.1 พวกเขาบอกให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทราบว่าต้องทำอะไรบ้าง และอย่างไร

2.2 พวกเขาแบ่งความรับผิดชอบของความเป็นผู้นำของพวกเขาให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของพวกเขาโดยให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผน แนวทางแรกหมายถึงความเป็นผู้นำแบบเผด็จการที่ให้ความสำคัญกับงาน และแนวทางที่ 2 หมายถึงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์

ความแตกต่างระหว่างแบบความเป็นผู้นำทั้ง 2 อยู่บนสมมุติฐานของผู้นำที่ใช้กับแหล่งที่มาของอำนาจและลักษณะของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของพวกเขา ความเป็นผู้นำแบบเผด็จการมีสมมุติฐานว่าอำนาจของผู้นำได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ที่พวกเขาดำรงอยู่ และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีความเกียจคร้านและไว้วางใจไม่ได้ (ทฤษฎี X) ในทางตรงกันข้ามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมีสมมุติฐานว่าอำนาจของผู้นำได้มาจากผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถตั้งการ

ด้วยตัวของพวกเขาเองได้ และมีความคิดริเริ่มในการทำงาน (ทฤษฎี Y) ดังนั้นในกรณีของความเป็นผู้นำแบบเผด็จการ นโยบายทุกอย่างถูกกำหนดโดยผู้นำ ส่วนในกรณีของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยนโยบายถูกพิจารณาและตัดสินใจโดยกลุ่มผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้นำ โดยความเป็นจริงแล้ว แบบของความเป็นผู้นำมีอยู่หลายแบบระหว่างความเป็นผู้นำแบบเผด็จการเต็มที่และความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเต็มที่ ซึ่ง โรเบิร์ต และวาร์เรน (Robert & Warren) ได้ชี้ให้เห็นถึงขอบเขตของแบบความเป็นผู้นำที่ค่อนข้างกว้างแบบแนวต่อเนื่องที่มีพฤติกรรมของผู้นำแบบเผด็จการ อยู่ปลายสุดด้านหนึ่ง และพฤติกรรมของผู้นำแบบประชาธิปไตยอยู่ปลายสุดอีกด้านหนึ่ง

3. ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait theories of leadership)

สิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, หน้า 201) กล่าวว่า ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ หรือผู้นำตามคุณลักษณะเป็นทฤษฎีซึ่งเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำ ในระหว่างครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 มีผู้วิจัยที่ได้ศึกษาวิธีการต่าง ๆ ซึ่งได้คาดคะเนประสิทธิผลของผู้นำโดยถือเกณฑ์ลักษณะส่วนตัว เช่น บุคลิกภาพ ทักษะและลักษณะทางกายภาพ (ความสูงและรูปร่างลักษณะ) จากการสำรวจลักษณะของผู้นำที่มีชื่อเสียง พบว่า ผู้นำที่มีประสิทธิผลสูงสุดโดยทั่วไปฉลาด กระตือรือร้น ตื่นตัวกับความต้องการของบุคคลอื่น เข้าใจงาน มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีความคิดริเริ่ม ชอบแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีตำแหน่งสำคัญ และมีลักษณะเด่น

แมกเซลล์ และโลบาร์โด (McCall & Lombardo) (มณีวรรณ ฉัตรอุทัย, 2552, หน้า 207) กล่าวว่า คุณลักษณะที่หากขาดหายจะส่งผลกระทบต่อการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) ความมั่นคงทางอารมณ์ (นิ่ง มั่นใจ รับแรงกดดันได้) 2) ยอมรับความผิดพลาด (ไม่ปกปิด) 3) สร้างสัมพันธภาพ (สื่อสารโน้มน้าว) และ 4) ความสามารถในการบริหาร (รอบรู้เชี่ยวชาญ)

พอล เฮอร์รี่ และเคน บลานชาร์ด (Paul Hersey & Ken Blanchard) (มณีวรรณ ฉัตรอุทัย, 2552, หน้า 215 - 217) ได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบที่อธิบายพฤติกรรมของผู้นำที่เรียกว่า ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นตัวลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเห็นว่าผู้นำจะประสบความสำเร็จได้จากการเลือกรูปแบบผู้นำที่เหมาะสมกับระดับความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้ตามพิจารณาแยกแยะเป็นผู้นำได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทบอก (Telling) หรือเน้นงานไม่เน้นคน ผู้นำจะต้องคอยกำกับสั่งการให้รู้ว่าต้องทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน เป็นพฤติกรรมการชี้แนะสั่งการ
2. ประเภทขาย (Selling) หรือเน้นทั้งงานและคน ผู้ที่ทำหน้าที่ชี้แนะสั่งการละสนับสนุน
3. ประเภทร่วมมือ (Participating) หรือ ไม่เน้นงานแต่เน้นคน ผู้นำและผู้ตามร่วมมือกันวางแผนตัดสินใจร่วมกัน และผู้นำรับบทเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและติดต่อสื่อสาร

4. ประเภทมอบหมายงาน (Delegating) หรือไม่เน้นทั้งงานและคน ผู้นำที่ไม่มีบทบาทในการชี้นำหรือให้การสนับสนุนส่งเสริม

4. ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Situation leadership theory)

สรุปได้ว่า ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ มีผู้ที่มีความพยายามที่จะศึกษาหารูปแบบพฤติกรรมผู้นำ เพื่อนำไปใช้ให้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่นักวิจัยก็พบว่าพฤติกรรมผู้นำที่ใช้ได้ดีในที่หนึ่งอาจใช้ได้ไม่ดีในที่อื่น ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีพฤติกรรมที่เป็นผู้นำ แสดงออกในการใช้หลักธรรมชาติในการบริหารสถานศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมชาติไว้ ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของหลักธรรมชาติ

แนวความคิดเรื่องหลักธรรมชาติ (Good governance) ถูกนำเสนอเป็นครั้งแรกโดยองค์กรระหว่างประเทศ คือ ธนาคารโลก และองค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีความหมายสากล คือ ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจการเมือง และสังคมของประเทศ โดยเฉพาะภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนประเทศไทยได้ให้ความสนใจเรื่องหลักธรรมชาติอย่างมาก ภายหลังประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 เมื่อมีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ยังมุ่งเน้นการพัฒนาให้สัมพันธ์กับหลักธรรมชาติ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ตลอดจนเรื่องการตรวจสอบอำนาจรัฐโดยภาคประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยใน พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เพื่อนำหลักธรรมชาติไปปรับใช้ในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และใน พ.ศ. 2545 ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 โดยเพิ่มมาตรา 3/1 ซึ่งมีหลักการเพื่อมุ่งเน้นให้ส่วนราชการใช้วิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการอีกทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารบ้านเมืองที่ดีเอาไว้อีกด้วย รวมทั้งได้กำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี ให้มีประสิทธิภาพ ปราศจากการทุจริต บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ต่อมาใน พ.ศ. 2546 ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ขึ้น ซึ่งมีหลักการเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติ

ราชการและการสั่งการที่ส่วนราชการและข้าราชการจะต้องปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี อันเป็นการครอบคลุมหลักการของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการใช้บังคับกฎหมาย จึงได้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2549 เห็นชอบวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจศรัทธา และไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐและการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน คือ การสร้างผู้นำและองค์การแห่งสุจริตธรรมต้นแบบ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรม ค่านิยมและการพัฒนาข้าราชการให้คำปรึกษา แนะนำ และการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล การปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม การพัฒนาระบบบริหารงานจัดการด้านคุณธรรม และจริยธรรม ธรรมาภิบาล การวัดผลและตรวจสอบด้านจริยธรรม และการวางระบบสนับสนุนและปัจจัยพื้นฐานด้านจริยธรรม และธรรมาภิบาล (อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า, 2560, เว็บไซต์)

ประเทศไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองสูง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องทำให้เกิดเหตุการณ์รัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปอีกครั้ง ประเทศไทยก็กลับมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ต่อมามีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้บัญญัติหลักธรรมาภิบาลไว้ในหมวด 4 หน้าหนึ่งของชนชาวไทยโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 74 กำหนดให้ บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์รวมตลอดจนอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้สิ้นสุดลงไปเพราะการเข้าควบคุมการบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ก็มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นผู้นำอำนาจในการปกครองประเทศ ถึงแม้ว่าประเทศไทยในขณะนี้จะไม่ได้อยู่ในบรรยากาศของการปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลก็มีหน้าที่ในการบริหารประเทศและให้ความสำคัญกับหลัก
 ธรรมาภิบาล ซึ่งรัฐบาลก็มีความมุ่งมั่นที่จะนำประเทศกลับคืนสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 ตามโรดแมปที่ได้ประกาศไว้ถือเสมือนเป็นสัญญาประชาคมที่ได้ประกาศไว้กับประชาชนตาม
 เจตนารมณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า, 2560, เว็บไซต์)

ปัจจุบันนี้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของประเทศเพื่อให้ประเทศได้เดินหน้า
 ต่อไปได้ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ส่วนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ก็ได้ทำหน้าที่
 ฝ่ายนิติบัญญัติโดยมีการแก้ไขกฎหมายที่ล้าสมัยหรือการตรากฎหมายใหม่ ๆ เพื่อให้ทันยุคสมัย
 เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อให้ประเทศไทยเดินหน้าไปสู่การปฏิรูปในหลาย ๆ ด้าน
 และคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ได้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญก็ได้นำหลักธรรมาภิบาลซึ่ง
 เป็นหลักการสากลที่ประเทศซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตยใช้เป็นหลักในการบริหารประเทศ
 โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 โดยบัญญัติไว้ในหมวด 6
 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการ
 พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้
 สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำ
 การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไป
 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมี
 ส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อ
 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้” (อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า, 2560, เว็บไซต์)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย
 รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนั้นยังได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4
 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการ
 ททุจริตประพฤติมิชอบ และหลักธรรมาภิบาลยังได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ
 การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย ถึงแม้ประเทศ
 ไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะ
 แก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง แต่
 ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปให้ถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับ
 การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสากลของธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญ (อริย์รัช
 แก้วเกาะสะบ้า, 2560, เว็บไซต์)

2.2 ความหมายของธรรมาภิบาล

มีหน่วยงานและนักวิชาที่ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

ชาญชัย พิงฆุนทด (2552, หน้า 23) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง กติกา กรอบ ทิศทาง กฎเกณฑ์ การบริหารจัดการที่ดีงาม โดยเป็นเรื่องของการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มีการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล ตัดสินใจสุจริตโปร่งใส ไม่คดโกง สามารถตรวจสอบการกระทำได้ ทำให้ผลของงานเกิดประสิทธิภาพต่อส่วนร่วม ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเกิดความร่วมมือและได้รับความเสมอภาคทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

สันถวันท์ พยาเลี้ยง (2552, หน้า 5) ได้สรุปความหมายของธรรมาภิบาล (Good governance) หมายถึง การบริหารการจัดการ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศโดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ ทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและ กันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้ สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่าง มั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555, หน้า 15) ให้ความหมายไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรม ทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

เพทาย บุญประคอง (2556, หน้า 35) ให้ความหมายไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองการบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้างขวาง กล่าวคือหากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้อง ชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

สมบุรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 25) ให้ความหมายไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยให้มีการ

สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนา ประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ต้องมีกฎเกณฑ์และกติกาที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้

อริยธรรมาภิบาล (2560, เว็บไซต์) ให้ความหมายไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้จักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไข ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่หากจะมีในอนาคต เพราะสังคมจะรู้ดีถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมีความหมายรวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

2.3 ความสำคัญของธรรมาภิบาล

มีหน่วยงานและนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555, หน้า 25 - 26) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่สำคัญของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน เนื่องจาก ธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อกัน และเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ดังนั้น การนำหลัก ธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อองค์กร ได้แก่ 1) ทำให้การบริหารจัดการขององค์กรมีกลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ดี มีระบบ มีความโปร่งใส มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน อันนำซึ่งความน่าเชื่อถือและศรัทธาต่อองค์กรนั้น ๆ 2) ทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว ทันต่อสถานการณ์สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งภายในและภายนอก 3) ทำให้การดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดความคุ้มค่าสูงสุดตามภารกิจขององค์กร 4) ทำให้เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มโอกาสในการระดมทุน

การเข้าสู่ตลาดทุนในระดับสากล เพิ่มโอกาสในการแสวงหาพันธมิตรทางธุรกิจ เพิ่มคุณค่าให้แก่องค์กรในระยะยาว

2. ความสำคัญต่อประชาชน ผู้รับบริการ ได้แก่ 1) ทำให้ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เสมอภาค มีความยุติธรรมอย่างแท้จริง อันนำมาซึ่งความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ประชาชนและผู้รับบริการ 2) ทำให้ประชาชน ผู้รับบริการได้รับการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น สามารถสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชน ผู้รับบริการมากขึ้น 3) ทำให้การบริหารงานของภาครัฐเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีคุณภาพ สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อันส่งผลทำให้ประชาชน ผู้รับบริการมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ความสำคัญต่อสังคม ประเทศชาติ ได้แก่ 1) ทำให้ระบบบริหารของภาครัฐมีความโปร่งใส ยุติธรรม ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม 2) ทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง เกิดเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพ ช่วยลด บรรเทา หรือแก้ปัญหาความรุนแรงในสังคม 3) ทำให้สามารถลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ส่งผลทำให้ช่วยลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ 4) ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขภายใต้ความร่วมมือกัน อันก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ 5) ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานของประเทศเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันส่งผลทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า

จันทรา อิ่มในบุญ (2559, หน้า 15) สรุปไว้ว่า ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล เป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและหลักยุทธศาสตร์ที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้น และนำมาใช้เพื่อลดและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอารัดเอาเปรียบ ช่วยให้เกิดการสร้างคุณค่า จิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรมและจริยธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองเข้มแข็ง มีความมั่นคงเกิดความเป็นธรรมในสังคม

จิรศักดิ์ สุภารส (2559, หน้า 30) สรุปไว้ว่า ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล เป็นการพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของทุกภาคในสังคมสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกภาคในสังคม มีการเชื่อมโยงองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน มีการปฏิรูประบบการทำงานที่ชัดเจน ทั้งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการจึงมีประโยชน์ต่อองค์กร ต่อประชาชนผู้รับบริการ ต่อสังคมประเทศชาติ

พระมหาสุเทพ สุธาจาโร (บุญหยง) (2559, หน้า 68) สรุปไว้ว่า ความสำคัญของธรรมาภิบาล เป็นยุทธศาสตร์แนวทางหนึ่งที่สำคัญในการนำมาเป็นกรอบพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดหลักการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ซึ่งธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบของรัฐมีความ ยุติธรรมเป็นมาตรฐานสากลที่จะใช้ขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2562, หน้า 38) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารที่มีความสำคัญมากในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านธรรมาภิบาล ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังมีความเข้าใจและตระหนักใน ความสำคัญของธรรมาภิบาลแตกต่างกัน การบริหารจัดการภาครัฐที่ยังรวมศูนย์ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชนได้ ขณะที่การเปิดเผยข้อมูลในการบริหารงานภาครัฐยังไม่มีความโปร่งใสหลายมิติ จนบางครั้งนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาเรื่องธรรมาภิบาลที่อ่อนแอ ในประเทศไทยส่งผลเสีย ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงควรกำหนดมาตรฐาน ธรรมาภิบาล ที่ทำให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ของทั้งภาครัฐและเอกชน

สรุปได้ว่า การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องสร้างขึ้นเป็น คุณสมบัติประจำตัว และของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีความ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

2.4 องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

มีหน่วยงานและนักวิชาการไว้ศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลไว้แตกต่างกันไป ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8 - 9) ได้กำหนดองค์ประกอบ ของหลักธรรมาภิบาลไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness)
2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)
3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness)
4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability)
5. หลักความโปร่งใส (Transparency)
6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)
7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
8. หลักนิติธรรม (Rule of law)
9. หลักความเสมอภาค (Equity)

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus oriented)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และหารือในเบื้องต้นกับประธานอนุกรรมการข้าราชการพลเรือน (อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม) เพื่อนำมาประกอบการปรับปรุงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ใหม่ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สะดวกต่อการจดจำ และการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทของประเทศไทย โดยได้นำเอาประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องรวมไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบทางการบริหาร โดยเพิ่มเติมในเรื่องการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 279 ซึ่งได้กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทไว้ด้วย จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ได้ หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ดังนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management) ประกอบด้วย
 - 1.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)
 - 1.2 หลักประสิทธิผล (Effective)
 - 1.3 หลักการตอบสนอง (Responsive)
2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic value) ประกอบด้วย
 - 2.1 หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)
 - 2.2 หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency)
 - 2.3 หลักนิติธรรม (Rule of law)
 - 2.4 หลักความเสมอภาค (Equity)
3. ประชาธิปไตย (Participatory state) ประกอบด้วย
 - 3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
 - 3.2 หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/consensus oriented)
4. ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative responsibility) ประกอบด้วย
 - 4.1 หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics)

ต่อมา อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการประชุมครั้งที่ 4/2554 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ได้พิจารณาเห็นชอบกับข้อเสนอแผนการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาคราชการเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน และเห็นชอบหลัก

ธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ดังกล่าวข้างต้น และโดยที่ในบริบทของประเทศไทยอาจไม่สามารถใช้แนวทางฉันทามติกับทุกเรื่องได้ จึงเป็นควรรวมหลักนี้ไว้กับหลักการมีส่วนร่วม และปรับถ้อยคำเป็นหลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ consensus oriented) แสดงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2554, เว็บไซต์

ซึ่งคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2555 ได้มีมติเห็นชอบกับข้อเสนอแผนการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาคราชการ เพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน ตามที่ สำนักงาน ก.พ.ร. เสนอ โดยที่หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ

บ้านเมืองที่ดี (GG framework) เป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอแผนการส่งเสริมฯ ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแล้ว

นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุพิศ กระทุ่มกลาง (2561, หน้า 6) ได้ศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่

1. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)
2. หลักประสิทธิผล (Effective)
3. หลักการตอบสนอง (Responsive)
4. หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)
5. หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency)
6. หลักนิติธรรม (Rule of law)
7. หลักความเสมอภาค (Equity)
8. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
9. หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/consensus oriented)
10. หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ethics)

ส่วน สุเมธ แสงนันทนวล (2552, หน้า 26) และ นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลตามที่สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP) เสนอประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation)
2. กฎหมายที่ยุติธรรม/นิติธรรม (Rule of law)
3. ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency)
4. การมีฉันทามติร่วมในสังคม (Consensus orientation)
5. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political legitimacy)
6. ความเสมอภาค (Equity)
7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency)
8. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability)
9. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic vision)

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้แบ่งองค์ประกอบของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of law)

2. หลักคุณธรรม (Ethics)
3. หลักความโปร่งใส (Transparency)
4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)
5. หลักความรับผิดชอบ (Accountability)
6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money)

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล	หน่วยงานและนักวิจัย						รวม
	สุเมธ แสงนิมิต (2552)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ระบบราชการ (2552)	สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน (2554)	นภา วัชรเนตร (2558)	อริย์ชัย แก้วเกาะสะบ้า (2560)	สุพิศ กระทุ่มกลาง (2561)	
1. หลักประสิทธิภาพ	✓	✓	✓	✓		✓	5
2. หลักประสิทธิผล	✓	✓	✓	✓		✓	5
3. หลักการตอบสนอง		✓	✓			✓	3
4. หลักการรับผิดชอบต่อสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
5. หลักความโปร่งใส	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
6. หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้น นวัตกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
7. หลักการกระจายอำนาจ		✓	✓			✓	3
8. หลักนิติธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
9. หลักความเสมอภาค	✓	✓	✓	✓		✓	5
10. หลักคุณธรรม/จริยธรรม		✓	✓		✓	✓	4
11. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม	✓			✓			2
12. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์	✓			✓			1
13. หลักความคุ้มค่า					✓		1

สรุปได้ว่า องค์ประกอบธรรมาภิบาลได้มีผู้ศึกษาและกำหนดไว้แตกต่างกันออกไป ส่วนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบธรรมาภิบาล เป็น 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักคุณธรรม/จริยธรรม

2.5 หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำของสถานศึกษาซึ่งต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้นำ นอกจากจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามและองค์กรแล้ว การปฏิบัติตนของผู้นำยังอยู่ในสายตาของผู้คน หากประพฤติดี ผู้คนก็ชื่นชม สรรเสริญ และในทางตรงกันข้าม หากประพฤติไม่ดี ผู้คนก็ชิงชัง ไม่นับถือ การถูกชิงชังและขาดความนับถือจะทำให้บารมีของผู้นำ ตลอดจนแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามลดน้อยลงหรือหมดไปนั้นย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง (สุเมธ แสงนันทนวล, 2552, หน้า 17)

ส่วนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล (Good governance) และการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมทางการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาฯ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อาทิ การสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่นที่ทันสมัย ทันโลก ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (People needed) ทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย ทรัพยากร ในด้านต่าง ๆ อาทิ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ใน ข้อ 4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ระบุไว้ในข้อย่อย 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การได้ส่วนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติ หรือ อื่น ๆ และข้อ 6 แนวทางปฏิบัติในข้อย่อย 6.3 เร่งรัดให้เกิดการ

ปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษา (สมเกียรติ พ่วงรอด, 2560, เว็บไซต์)

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
ระบบราชการ (2552, หน้า 8 - 9) ; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ;
สุพิศ กระจุกกลาง (2561, หน้า 6) ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของ
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) และเป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอแผนการส่งเสริมฯ ที่
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล
หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่ง
ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการระ
ับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลัก
นิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักคุณธรรม/จริยธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักประสิทธิผล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักประสิทธิผล
(Effectiveness) หมายถึง ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการ
ปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง
ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน
รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ
(Effectiveness) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความ
ต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุ
วัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนอง
ต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการ
จัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผลและพัฒนา
ปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สมบูรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 39) สรุปไว้ว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา หมายถึง
ความสามารถของสถานศึกษาโดยผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรร่วมกัน ในการบริหารและการจัด
การศึกษาจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และผู้เกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจ

สรุปได้ว่า หลักประสิทธิผล หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการ
ดำเนินงานโดยมีผลการปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์ มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่
เป็นมาตรฐาน และ มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. หลักประสิทธิภาพ

สุเมธ แสงนันท (2552, หน้า 28) กล่าวว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency) คือ องค์การและกระบวนการต้องสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ตรงต่อความต้องการ และขณะเดียวกันก็ต้องใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ซ้ำซ้อนและไม่มีความจำเป็น

นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency) กระบวนการและสถาบันต่าง ๆ เช่น รัฐ สามารถจัดสรร ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่า และเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวม รวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยมีการบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี มีการบริหารใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับองค์กร และปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อสนองความต้องการของประชาชน

3. หลักการตอบสนอง

สุเมธ แสงนันท (2552, หน้า 27) กล่าวว่า การตอบสนอง (Responsiveness) คือ องค์การและกระบวนการดำเนินงานต้องพยายามดูแลเอาใจใส่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ตอบสนองการให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า หลักการตอบสนอง หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยสามารถดำเนินการด้านการให้บริการภายในระยะเวลาที่กำหนด สามารถสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ และสามารถตอบสนองความคาดหวัง/ความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้

4. หลักการรับผิดชอบ

สุเมธ แสงนิมนวล (2552, หน้า 28) กล่าวว่า ภาระรับผิดชอบ (Accountability) คือ ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องมีภาระรับผิดชอบต่อสาธารณชนทั่วไป และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถาบันของตน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำคัญในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 83) กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง หลักการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะและมีระบบติดตามผล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ตอบสนองการสอบถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณภาพให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

สมบุญ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 38) สรุปไว้ว่า การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้มีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ สำคัญในความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูทำงานด้วยความรับผิดชอบโดยเฉพาะการเรียนการสอน

มีกิจกรรมสอนซ่อมเสริม มีคณะกรรมการตรวจสอบภายใน มีการกระจายงานให้ครู และมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน

นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวว่า พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใด ๆ ของภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องกระทำ โดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ ต่อสาธารณชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก และมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

สมเกียรติ พ่วงรอด (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsiveness) เป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน กล่าวที่จะคิด กล่าวที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการคิดและ

การตัดสินใจนั้น ๆ

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, หน้า 4) กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) หมายถึง การมีจิตสำนึกในหน้าที่ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม สิทธิและหน้าที่ และปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า หลักการรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความรับผิดชอบต่อความคาดหวังของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส

สุเมธ แสงนิ่มนวล (2552, หน้า 27) กล่าวว่า ความโปร่งใส (Transparency) คือ การบริหารและดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสารบุคคลที่มีความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้อง จะต้องสามารถเข้าถึงสถาบัน กระบวนการและข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง ทั้งนี้ การได้รับข้อมูลข่าวสารต้องเพียงพอต่อการทำความเข้าใจและการติดตามประเมินสถานการณ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาซึ่งแจ้งได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อันไม่ต้องห้าม ตามกฎหมายได้อย่างเสรีโดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82) กล่าวว่า หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การบริหารที่ยึดหลักการเปิดเผยตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย มีความชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงานในทุก ๆ ด้าน เช่น การมีระบบงานที่ชัดเจน มีระบบคุณธรรมในการเลือก หรือแต่งตั้ง

บุคลากร รวมถึงการให้ข้อมูลที่โทษการเปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปได้โดยง่าย

สมบูรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 35) สรุปไว้ว่า การบริหารตามหลักความโปร่งใส คือ การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้วัดและประเมินผลการเรียนด้วยความโปร่งใส มีคณะกรรมการตรวจสอบภายในด้านการบัญชีและพัสดุ มีแผนการใช้จ่ายเงินตามแผนงบประมาณ โครงการอย่างชัดเจน ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูด้วยความโปร่งใส และมีการแจ้งงบประมาณให้แก่ผู้ปกครองได้รับทราบ

นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวว่า ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ (Free flow of information) ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สมเกียรติ พ่วงรอด (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า ความโปร่งใส (Transparency) เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาสิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริตและคอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สิ่งจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบและรายงานผลงานดำเนินงานโดยการนำเสนอข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับทราบ

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน และการฉ้อราษฎร์บังหลวง

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย สามารถให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และข้อมูลมีความถูกต้อง และบริหารโดยที่ประชาชนรู้ทุกขั้นตอนและกระบวนการต่างสามารถตรวจสอบได้

6. หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ

สุเมธ แสงนันทนวล (2552, หน้า 26 - 27) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) คือ ทุกคนควรมีสิทธิ์ในการตัดสินใจทั้งทางตรงและทางอ้อมในการมีส่วนร่วม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น รวมถึงการสามารถมีส่วนร่วมอย่างมีเหตุผลใน

เชิงสร้างสรรค์ ส่วน การมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus-oriented) คือ มีการประสานความแตกต่างในผลประโยชน์ของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่ว่าจะป็นนโยบายและกระบวนการขั้นตอนใด ๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา ส่วนฉันทามติ (Consensus oriented) หมายถึง การหาข้อตกลงทั่วไป ภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการรับรู้ การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ร่วมวางแผนปฏิบัติการ ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกัน การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม/ การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/consensus oriented) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

สมบุรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 36) สรุปไว้ว่า การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ครูและบุคลากรเสนอแนะการใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาและมีส่วนร่วมในการสรรหากรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate intermediate institution) ส่วนการมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใด ๆ ของภาครัฐ ต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน (Broad consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

สมเกียรติ พ่วงรอด (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participatory) คือ การตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงานสถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหาร และการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทานุมัติ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทาง หรือร่วมกันแก้ไขปัญหา และ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาแผนงานหรืองานด้านต่าง ๆ

7. หลักการกระจายอำนาจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 9) กล่าวว่า หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลาง ให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชน ดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพจิตใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบ

ในการตัดสินใจและ การดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาค ส่วนอื่น ๆ ในสังคม

สรุปได้ว่า หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยมีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและดำเนินการให้แก่บุคลากร มีการถ่ายโอนอำนาจ การตัดสินใจ การใช้ทรัพยากร และภารกิจ ให้กับประชาชน ดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร และบริหารงานโดยมุ่งสร้างความพึงพอใจ มีการปรับปรุงกระบวนการเพื่อผลการดำเนินการที่ดี

8. หลักนิติธรรม

สุเมธ แสงนันทกุล (2552, หน้า 26) กล่าวว่า นิติธรรม (Rule of law) คือ กรอบตัวบทกฎหมายต้องมีความเป็นธรรมและไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 9) กล่าวว่า หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับ ในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82) กล่าวว่า หลักนิติธรรม (The rule of law) หมายถึง หลักการที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน โดยมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นธรรมมีการบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรการเชิงซ้อน (Double standard) มีการดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ไม่ให้ใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมของบุคคลในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

สมบูรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 33) สรุปไว้ว่า การบริหารตามหลักนิติธรรม คือ การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติการสอนโดยยึดระเบียบมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ มีการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นไปตามระเบียบพัสดุ มีการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามวินัยข้าราชการและรู้จักพัฒนาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณ และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

สมเกียรติ พ่วงรอด (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า การปฏิบัติตามกฎ (Rule of law) ชรรมาภิบาล ต้องการความถูกต้องตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมกับประชาชน โดยเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับการเป็นไปตามกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรมของประชาชน

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยมีการใช้อำนาจตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับในการบริหารด้วยความเป็นธรรม มีการบริหารโดยคำนึงถึงเสรีภาพผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ มีการบริหารราชการโดยไม่เลือกปฏิบัติ

9. หลักความเสมอภาค

สุเมธ แสงนันทนวล (2552, หน้า 8) กล่าวว่า ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม (Equity) คือ ทุกคนมีโอกาสในการปรับปรุงสถานะหรือรักษาระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 9) กล่าวว่า หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการสภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) กล่าวว่า ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การปฏิบัติราชการที่ต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชาย หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของ กลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

นภา วัชรเนตร (2558, หน้า 22) กล่าวว่า ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

สมเกียรติ พ่วงรอด (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า ความเสมอภาค (Equity and inclusiveness) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

สรุปได้ว่า หลักความเสมอภาค หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองโดยเท่าเทียมไม่แบ่งแยก เพศ เชื้อชาติ ศาสนา มีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองโดยเท่าเทียมไม่แบ่งแยก ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม และ มีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรอย่างเท่าเทียมในเรื่องการเข้ารับการฝึกอบรม

10. หลักคุณธรรม/จริยธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82) กล่าวว่า หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ปลอดจากการทำผิดวินัย ปลอดจากการทำผิดกฎหมาย ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บบไซต์) กล่าวว่า คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ethics) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็น ไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการ เมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ (I AM READY) ได้แก่

ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง (I - Integrity)

ทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวกและมีจิตบริการ (A - Activeness)

มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม (M - Morality)

คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง (R - Responsiveness)

มุ่งเน้นประสิทธิภาพ (E - Efficiency)

ตรวจสอบได้ (A - Accountability)

ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย (D - Democracy)

มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Y - Yield)

สมบูรณ์ หลักทรัพย์ (2557, หน้า 34) สรุปไว้ว่า การบริหารตามหลักคุณธรรม คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้นำหน่วยการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ห้องเรียน กำกับติดตามไม่ให้ครูมีการทุจริตในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่งเสริมให้ครูมีระเบียบวินัย ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมระบบช่วยเหลือนักเรียน

อริยัธัช แก้วเกาะสะบ้า (2560, เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามสนับสนุนให้ประชาชนขยันซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพที่สุจริตจนกลายเป็นนิสัยประจำชาติ

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรม/จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง และคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

2.6 สภาพปัญหาการผลักดันธรรมาภิบาล และแนวทางการแก้ไข

บริบทของประเทศไทย แม้ว่าทุกภาคส่วนในสังคมไทยมีการผลักดันธรรมาภิบาลทั้งในรูปแบบของการดำเนินการผลักดันภายในของแต่ละภาคส่วน หรือบูรณาการการทำงานร่วมกัน ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่ายังคงพบปัญหาอยู่บางประการและไม่มีการขับเคลื่อนให้เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากคะแนน WGI ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 ที่ได้รับการประเมินจำแนกเป็นรายด้านไม่ถึงร้อยละ 50 ในด้านการรับฟังความคิดเห็นและความรับผิดชอบ (Voice and accountability) ด้านเสถียรภาพทางการเมืองและปราศจากความรุนแรง (Political stability and lack of violence) และด้านการควบคุมปัญหาการคอร์รัปชัน (Control of corruption) โดยปัญหาในการผลักดันธรรมาภิบาลของประเทศไทย อาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562, หน้า 40 - 45)

1. คำจำกัดความของคำว่า ธรรมาภิบาล ไม่ชัดเจน

หลักธรรมาภิบาลไม่มีนิยามและองค์ประกอบที่ชัดเจนว่าประกอบด้วยหลักการใดบ้าง ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนมีการกำหนดคำจำกัดความของ หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน เช่น สำนักงาน ก.พ.ร. ได้นิยามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 หลัก ซึ่งใช้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ แต่สำนักงาน ก.ล.ต. ซึ่งดำเนินงานกับภาคเอกชนได้นำหลักธรรมาภิบาลของ OECD มาประยุกต์ใช้ โดยกำหนดกรอบธรรมาภิบาลว่าประกอบด้วย 7 หลัก เป็นต้น ส่งผลให้การผลักดันธรรมาภิบาลเป็นไปในลักษณะของ ต่างฝ่ายต่างดำเนินการ และขาดการบูรณาการร่วมกัน อีกทั้ง รายละเอียดขององค์ประกอบตามหลักธรรมาภิบาลแต่ละองค์ประกอบก็มีขอบเขตที่แตกต่างกันด้วย

2. องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลบางองค์ประกอบมีความขัดแย้งกัน

การขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลทุกองค์ประกอบ ไปพร้อม ๆ กัน นับเป็นเรื่องที่ดี แต่ในความเป็นจริงแล้วบางองค์ประกอบมีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ หากต้องการผลักดันเรื่องความ

โปร่งใสแต่อาจทำให้เกิดความล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพได้ เช่น พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่มุ่งเน้นให้ การจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปด้วยความ โปร่งใสและให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในทางกลับกันก็ย่อมทำให้มีขั้นตอนในการดำเนินการเพิ่มขึ้นและเกิด ความล่าช้า เป็นต้น ดังนั้น ในการขับเคลื่อนเรื่องใดให้เกิดธรรมาภิบาลนั้น ควรจัดลำดับความสำคัญ ของแต่ละองค์ประกอบว่าควรให้น้ำหนักองค์ประกอบเรื่องใดมากกว่ากัน

3. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

หัวใจของการผลักดันหลักธรรมาภิบาลต้องอาศัยทั้ง 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่ประชาชนทั่วไปหากไม่ได้ทำงานในหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชนที่ มุ่งเน้นการบริหารองค์กรบนฐานบรรษัทภิบาล จะไม่ทราบว่าแท้จริงแล้วหลักธรรมาภิบาล คือ อะไร มีความสำคัญอย่างไร ถึงแม้ว่าอาจเคยได้ยินตามสื่อต่าง ๆ ก็ตาม ดังนั้น จึงควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลเป็นลำดับแรกก่อน ผ่านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจในช่องทางต่าง ๆ จึงจะสร้างให้เกิดประเทศที่มีธรรมาภิบาลได้ เพราะการ ผลักดันในแต่ละองค์ประกอบ เช่น การผลักดันเรื่องการมีส่วนร่วม (Participation) มีตัวแปรสำคัญ คือ ประชาชน หากประชาชนไม่มีความรู้ ไม่เข้าร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมตรวจสอบการ ดำเนินงานของภาครัฐ และภาคเอกชนแล้วนั้น การผลักดันธรรมาภิบาลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุก องค์ประกอบ จึงนับเป็นเรื่องยาก

ทั้งนี้ หากวิเคราะห์แยกแต่ละองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 หลัก ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562, หน้า 41) พบว่า ปัญหาในการผลักดันธรรมาภิบาลแต่ละหลักมีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในการผลักดันการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management)

1.1 ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นการปฏิบัติราชการที่ใช้ ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แต่ในความเป็นจริง แล้ว การปฏิบัติราชการมีกฎระเบียบ ขั้นตอน และลำดับชั้นบังคับบัญชาจำนวนมาก ทำให้การ ปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งต้องใช้ระยะเวลานาน และเป็นการเพิ่มต้นทุน ในการดำเนินการตามมา

1.2 ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้อง ตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย สร้างกระบวนการ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดการความเลื่อม มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการ ติดตามประเมินผลและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

1.3 การตอบสนอง (Responsiveness) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งแม้ว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 เพื่อลดขั้นตอนในการขออนุมัติอนุญาตที่ไม่จำเป็น และลดโอกาสในการทุจริตแล้วก็ตาม แต่พบว่าภายหลังที่มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ดังกล่าว ปรากฏว่าประชาชนยังมีภาระในการติดต่อขออนุญาตหรือต่ออายุใบอนุญาตในหลายเรื่อง เช่น การที่ประชาชนต้องทำสำเนาเอกสารที่หน่วยราชการมีไว้ในความครอบครองมายื่นติดต่อกับราชการ หรือการเสียค่าใช้จ่ายในการแปลและรับรองเอกสารที่หน่วยราชการยังคงออกเป็นภาษาไทย ประกอบกับในขณะนี้ประเทศไทยมีระบบการอนุมัติอนุญาตให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกในการขออนุมัติอนุญาต และยังสร้างภาระให้แก่ประชาชนด้วย

2. ปัญหาในการผลักดันค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic value)

2.1 ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย มีการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ และการให้คุณให้โทษ ตลอดจนมีระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น แต่พบว่าการประเมิน WGI ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้รับคะแนนในด้านนี้เพียงร้อยละ 20.69 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นในเรื่องความรับผิดชอบยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ในบางประเทศหากข้าราชการกระทำความผิดก็จะมีบทลงโทษที่รุนแรง หรือหัวหน้าส่วนราชการประกาศขอลาออก แต่ประเทศไทยยังคงพบกรณีตั้งย้ายข้าราชการที่กระทำความผิดเข้าหน่วยงานส่วนกลาง ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าข้าราชการขาดความรับผิดชอบและไม่มีการลงโทษที่ชัดเจนมากพอ เป็นต้น

2.2 เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย แม้ว่าภาครัฐจะเห็นความสำคัญของการสร้างความโปร่งใผ่านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขึ้น แต่พบว่าที่ผ่านมายังคงมีปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานอยู่หลายประการทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

2.3 หลักนิติธรรม (Rule of law) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับใช้การปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรมไม่

เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งพบว่า สังคมไทยมีความพยายามสร้างหลักนิติธรรม (Rule of law) ให้เกิดขึ้นมาโดยตลอด เห็นได้จากการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ว่าการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรของรัฐทุกองค์กร เช่น รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลยุติธรรม และองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม แต่ก็ถูกมองว่าเป็นเรื่องนามธรรม เข้าใจยาก และไม่นำไปสู่ การทำให้เกิดขึ้นได้สำเร็จ ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหา และไม่แน่ใจว่าจะจัดระบบให้สามารถนำนโยบายที่ดีไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันก็กำลังพยายามทำเรื่องการปฏิรูปกฎหมาย ด้วยการทำ Regulatory guillotine ขณะเดียวกัน ระบบยุติธรรมก็ยังไม่ได้มีการจัดการอย่างเป็นระบบที่ดี ทำให้พบว่ามีคดีล้นศาล เช่นเดียวกับยังมีความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

2.4 ความเสมอภาค (Equity) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน และต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย โดยในความเป็นจริงแม้การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมามีความก้าวหน้าระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนบางกลุ่มให้ดีขึ้น แต่ประชาชนส่วนหนึ่งยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริหารสาธารณะ สาธารณูปโภค และสวัสดิการของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำอยู่

3. ปัญหาในการผลักดันประชารัฐ (Participatory state)

3.1 การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทมติ (Participation/consensus oriented) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ เสนอปัญหาและร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมามาภาครัฐได้พยายามให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาครัฐ อาทิ สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ดังจะเห็นได้จากการมีข้อตกลงคุณธรรม (Integrity pact) หรือโครงการความโปร่งใสในงานก่อสร้างภาครัฐ (Construction sector transparency initiative: CoST) ซึ่งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของรัฐและเรียกร้องเอาผิดกับผู้หน้าที่รับผิดชอบได้ เป็นต้น แต่ในบางครั้งกลับพบว่ากรณีที่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐนั้นเป็นเพียงพิธีกรรมเท่านั้น และประชาชนไม่ได้มีสิทธิในการร่วมตัดสินใจ

3.2 การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการถ่ายโอนบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความพยายามกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาค ให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเองจัดเก็บภาษีได้เอง ซึ่งแล้วแต่ว่าผู้ปกครองที่มาจาก การเลือกตั้งจะบริหารจัดการไปอย่างไร หากได้ผู้บริหารที่ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่มีการทุจริต ประชาชนในท้องถิ่นก็จะอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าผู้บริหารท้องถิ่นเป็นคนไม่ดี ประชาชนก็จะได้รับความเดือดร้อนและมีการร้องเรียน มาที่ส่วนกลาง ซึ่งรัฐบาลกลางต้องเข้าไปแก้ไข ปัญหา

4. ปัญหาในการผลักดันความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative responsibility)

คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ethics) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้ง ยึดมั่นตามมาตรฐานจริยธรรมหรือประมวลจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่มีความเป็นนามธรรม มีการให้คำจำกัดความของคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม/วัฒนธรรม รวมทั้ง เป็นเรื่องของปัจจัยส่วนบุคคลจึงควบคุมได้ยาก แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมหรือประมวลจริยธรรมแล้วก็ตาม แต่การผลักดันจะเกิดผลหากมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง

จากประเด็นปัญหาทั้งหมดมีแนวทางในการพัฒนาธรรมาภิบาลในประเทศไทย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562, หน้า 46)

1. การตัดลดข้อกฎหมายที่ล้าสมัยและไม่จำเป็น (Regulatory guillotine) โดยชำระกฎหมายที่มีความล้าสมัย และเป็นต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน โดยในปัจจุบันขั้นตอนนี้มีความคืบหน้าและอยู่ในการทำงานร่วมกันระหว่างที่ปรึกษาต่างประเทศกับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

2. การบังคับให้มีการเปิดเผยข้อมูลและเผยแพร่ประมวลจริยธรรมลงบนอินเทอร์เน็ต และกำหนดให้มีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับข้าราชการที่ละเมิดจริยธรรม

3. กำหนดให้หน่วยงานราชการ เปิดเผยข้อมูลที่กำหนดให้มีการเปิดเผย ตามกฎหมาย และมีการประเมินผลการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการของภาครัฐ

4. การเปิดเผยการดำเนินงานและผลงานขององค์กรอิสระ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีทุจริตที่ทำให้ภาครัฐเกิดความเสียหายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม

5. ผลักดันร่าง พ.ร.บ.การเงินการคลังของรัฐ เพื่อรักษาวินัยการเงินการคลังภาครัฐ ภาครัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมายการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง การให้สัมปทานและสิทธิประโยชน์กับภาคเอกชนซึ่งถือว่าเป็นการให้ทรัพยากรของคนใน

ประเทศไปเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเอกชนซึ่งมาตรฐานสากลในหลายประเทศจะมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนนี้ทั้งหมดเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

สรุปได้ว่า ในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ ยังพบปัญหาหลายประการทั้งจากหน่วยงานเอง และประชาชน ในส่วนของสถานศึกษาก็เช่นกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักธรรมาภิบาลให้เข้าใจถ่องแท้โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการรับรู้

มีผู้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ดังนี้

นิตยา สุภากรณ์ (2552, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า (Perception) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้สึกและแปลความหมายหรือตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามา ผ่านการวิเคราะห์โดยอาศัยความจำ ความรู้ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ

ทิพย์สุดา หมั่นหาญ (2554, หน้า 8) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ติดต่อสื่อสารกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยมนุษย์จะทำการตีความสิ่งแวดล้อมที่สัมผัสได้ แล้วตอบสนองกลับไปอย่างเหมาะสม แต่ทุกคนอาจจะตีความในสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกันออกไปในทางต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางจิตใจและความคิดของแต่ละคน

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556, หน้า 79) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่อินทรีย์หรือสิ่งมีชีวิตพยายามทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยผ่านทางอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง กระบวนการนี้จะเริ่มจากอวัยวะรับสัมผัส (Sensory organ) สัมผัสกับ สิ่งเร้าแล้วส่งกระแสประสาทไปยังระบบประสาทส่วนกลาง จากนั้นสมองจะอาศัยประสบการณ์ เดิม แรงจูงใจ อารมณ์ สติปัญญา ฯลฯ เพื่อแปลความหมายของอาการสัมผัส (Sensation) ออกมาเป็นการรับรู้

พนิดา วัชรรังษี และ พัชร พิสิทธ์ (2556, หน้า 10) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการ การสัมผัส สสารพลังงาน ปรากฏการณ์ความเกี่ยวข้องต่าง ๆ ผ่านอวัยวะสัมผัสของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าออกมาในรูปของความรู้สึก และส่งความรู้สึกผ่านไปยังสมองเพื่อตีความหมาย โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วยในการตีความและแปลความหมาย ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ต่อจากนั้นสมองจะเก็บบันทึกเป็นประสบการณ์

สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า และใช้สมองตีความออกมา ซึ่งแต่ละบุคคลอาจจะตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามา ผ่านการวิเคราะห์ โดยอาศัยความจำ ความรู้ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

3.2 กระบวนการรับรู้

นิตยา สุภาภรณ์ (2552, หน้า 11) กล่าวว่า ขั้นตอนกระบวนการรับรู้ก่อให้เกิด การสัมผัสกับกระบวนการรับรู้ การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้าจากภายนอกเข้ามากระทบระบบประสาทสัมผัสที่ทำหน้าที่รับความรู้สึก แล้วส่งข้อมูลการรู้สึกนั้นไปยังสมองซึ่งประกอบด้วย การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส และการสัมผัสผิวซึ่งเป็นบทบาทของประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของการรับรู้ ดังนี้

1. การมองเห็น เกิดโดยผ่านสายตามีสิ่งเร้า คือแสง และแสงกระตุ้นเซลล์ประสาทรับความรู้สึกในจอตา เซลล์ประสาทตาจะนำ ความรู้สึกที่ตาส่งไปยังสมองเซลล์ประสาทที่สมองจะส่งกระแสความรู้สึกกลับมาที่ประสาทการมองเห็น

2. การได้ยิน เกิดโดยผ่านทางหูเมื่อมีการสั่นสะเทือนหรือคลื่นเสียงจะเป็นตัวกระตุ้นที่อวัยวะรับรู้ทางเสียง รับกันเป็นทอด ๆ จากหูส่วนนอก หูส่วนกลาง หูชั้นในซึ่งความเหลวที่อยู่ในโพรงหูเป็นรูปหอยทากจะรับประสาทความรู้สึกแล้วถูกส่งไปยังกระแสประสาทนา ความรู้สึกสู่สมอง โดยผ่านประสาทการได้ยิน

3. การได้กลิ่น เกิดจากสิ่งเร้าจาก พวงสารเคมีที่ลอยอยู่ในอากาศไปกระตุ้นให้เกิดกระแสประสาทจะส่งผลต่อไปยังอวัยวะส่วนกลางอยู่ตอนหน้าของสมองบริเวณหรือเพดานจมูก กระแสประสาทจะส่งไปยังสมองส่วนหน้าซึ่งจะทำหน้าที่เกี่ยวกับกลิ่นต่อไป

4. การรู้รส เกิดจากสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดรสมีลักษณะเป็นสารเคมีไปกระตุ้นปุ่มรับรู้รสที่มีกระจายอยู่บริเวณลิ้น ที่ผิวหนังบนและข้าง ๆ ลิ้นที่มีเซลล์ประสาทรับความรู้สึกรวมกันเป็นปุ่มเล็ก ๆ รูปดอกบัวตูม ปุ่มนี้สามารถตอบสนองต่อรสพื้นฐาน 4 รส คือ รสหวาน รสเปรี้ยว รสขม และรสเค็ม

5. การสัมผัสผิว การรู้สึกที่ได้จากการสัมผัสเกิดขึ้นเพราะผลกระทำของตัวรับความรู้สึก 3 ชนิดที่ทำงานผสมผสานกัน คือ แรงกด อุณหภูมิ และความเจ็บปวด การสัมผัสผิวยังมีความรู้สึกเคลื่อนไหวและการทรงตัว การที่เรารู้ว่าขณะนี้อวัยวะใดทำงานอะไร ความรู้สึกเช่นนี้เรียกว่าความรู้สึกการเคลื่อนไหว โดยมีตัวประสาทรับความรู้สึกการเคลื่อนไหวอยู่ทั่วไปในกล้ามเนื้อและข้อต่ออวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายทำหน้าที่ส่งข้อมูลการเคลื่อนไหวรับภาระน้ำหนัก สภาวะการหดตัวและการคลายตัวของกล้ามเนื้อไปสู่สมองทำให้สมองรับรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา

วันนิวัฒน์ เรื่องพรวิสุทธิ์ (2556, หน้า 9) กล่าวถึง กระบวนการรับรู้ไว้ว่า การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 สิ่งเร้ามากระทบอวัยวะสัมผัส

ขั้นที่ 2 กระแสประสาทสัมผัสวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลางที่สมอง

ขั้นที่ 3 สมองแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์เดิม ความรู้เดิม ความจำ เจตคติ ความต้องการ บุคลิกภาพ และเชาวน์ปัญญา

เนื่องจากการรับรู้คือความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคลอันเนื่องมาจากการแปลความหมายต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วย ดังนั้นการวัดการรับรู้จากการที่บุคคลแสดงออก อันได้แก่ ความรู้สึก นึกคิด ตามความเข้าใจโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบทดสอบเป็นเครื่องมือ

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้

นิตยา สุภรณ์ (2552, หน้า 7) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการรับรู้ไว้ว่าสิ่งเร้าอย่างเดียวกันอาจจะทำให้คนสองคนสามารถรับรู้ต่างกัน ได้ การที่มนุษย์สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง และจะรับรู้ได้คิมน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ เช่น ประสบการณ์ วัฒนธรรม การศึกษา ดังนั้น การที่บุคคลจะเลือกรับรู้สิ่งเร้าใจอย่างใดอย่างหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่งนั้น จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้มี 2 ประเภท คือ

1. อิทธิพลที่มาจากภายนอก ได้แก่ ความเข้มและขนาดของสิ่งเร้า (Intensively and size) การกระทำซ้ำ ๆ (Repetition) สิ่งตรงกันข้าม (Contrast) การเคลื่อนไหว (Movement)
2. อิทธิพลที่มาจากภายใน ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) การคาดหวัง (Expectancy) ความสนใจ อารมณ์ ความคิดและจิตนาการ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ประการแรกลักษณะของผู้รับรู้ และประการที่สองลักษณะของสิ่งเร้า

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556, หน้า 36 - 38) ก็ได้มีการอธิบาย ดังนี้

1. ตัวผู้รับรู้ (Perceiver perceiving person)

1.1 บุคลิกภาพรวมยอด (Personality) คนที่มีบุคลิกภาพแบบสมบูรณ์แบบ (Perfectionist personality) มักเป็นคนที่มีความละเอียดอ่อนในการสังเกตพิจารณามากกว่าคนที่มีบุคลิกภาพแบบหุนหันพลันแล่น (Impulsive personality) นอกจากนั้นคุณภาพของจิตใจก็มีอิทธิพลต่อการรับรู้บุคคล กล่าวคือ คนที่มีสุขภาพจิตดีมักเป็นคนมองโลกในแง่ดี ยอมรับความจริง และยอมรับข้อดีข้อเสียของตนได้ง่าย ย่อมทำให้การรับรู้บุคคลอื่น ได้ถูกต้องแม่นยำกว่า เพราะคนที่

ภูมิใจและมั่นใจตนเองจะไม่นำลักษณะไม่ดีส่วนตัวไปอธิบายเป็นลักษณะของคนอื่น และไม่นำอารมณ์ส่วนตัวหรืออคติไปเกี่ยวข้องกับกรรับรู้

1.2 สติปัญญาและความสามารถส่วนตัว (Intelligence and capacity) คนที่ฉลาดมัก รู้จักใช้ไหวพริบในการปรับตัวหรือการแสดงออก เพื่อทำความรู้จักบุคคลอื่น ได้ง่าย อีกทั้งยังใช้ ความฉลาดในการพิจารณา และวิเคราะห์บุคคลได้ดีกว่า นอกจากนั้นยังสามารถตั้งประสบการณ์ การเรียนรู้ในอดีตมาช่วยในการตีความสิ่งที่สัมผัสได้ดีกว่าคนโง่ ดังนั้น คนฉลาดจึงมีโอกาสรับรู้ บุคคลได้แม่นยำชัดเจนกว่า

1.3 ความสนใจและความตั้งใจ (Interest and attention) ถ้าบุคคลมีความตั้งใจจะรู้จัก ใคร ก็จะเกิดความพยายามและกระทำทุกอย่างเพื่อจะรู้จักเขาหรือเธอให้ได้โดยวิธีการติดตาม หรือ สอบถามผู้ใกล้ชิดคนอื่น ๆ เกี่ยวกับบุคคลที่ตนเองอยากรู้จัก นอกจากนั้นความสนใจและความตั้งใจ ยังทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ถูกต้องแม่นยำกว่าการรับรู้แบบขอไปที

1.4 สภาวะอารมณ์ (Emotional state) อารมณ์ขณะรับรู้จะมีอิทธิพลต่อการแปล ความหมายของสิ่งที่รับรู้ถ้าผู้รับรู้อารมณ์หวาดระแวงหรือเคียดแค้นผูกพยาบาท มักจะตีความ สิ่งที่ตนรับรู้ในแง่ลบมากกว่าแง่บวก

1.5 ทศนคติ (Attitude) ทศนคติของผู้รับรู้ต่อลักษณะเอกลักษณ์ประจำตัว หรือ ประจำกลุ่ม จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบิดเบือนการรับรู้ให้คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

1.6 อายุ (Age) ผู้รับรู้ที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิตมักจะนำประสบการณ์ในอดีต พร้อมทั้งเหตุผลมาประกอบการรับรู้มากกว่าเด็ก อีกทั้งยังมีความสุขรอบคอบ สามารถ วิเคราะห์ และแจกแจงถึงความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ตนรับรู้ได้มากกว่าเด็ก

2. ตัวผู้ถูกรับรู้ (Perceived person)

2.1 ลักษณะประจำตัวของผู้ถูกรับรู้ (Personal characteristics) บุคลิกลักษณะ ประจำตัวที่แสดงออกของผู้ถูกรับรู้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดึงดูดความสนใจ หรือการสร้าง ความประทับใจ ซึ่งลักษณะที่ดึงดูดความสนใจนี้จะทำให้เกิดทั้งคุณและโทษแก่ความรู้สึกของผู้รับรู้ ทำให้เกิดอคติและส่งผลต่อการรับรู้ของบุคคล ซึ่งทางจิตวิทยาเรียกว่า “Halo effect” อคติจาก คุณลักษณะประจำตัวของผู้ถูกรับรู้ จะทำให้ผู้รับรู้รับรู้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จึงทำให้ ผู้รับรู้ตัดสินใจบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตัวผู้ถูกรับรู้คลาดเคลื่อนได้ ดังนั้น “Halo effect” จึงเป็น ผลกระทบที่เกิดจากผู้รับรู้นำความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบลักษณะเฉพาะประจำตัวของผู้ถูกรับรู้ มาร่วมในการตีความหมายในการรับรู้ตนเอง

2.2 บทบาทและตำแหน่งทางสังคมที่ผู้ถูกรับรู้ได้รับมอบหมายจากสังคม (Role and status) บทบาทเปรียบเสมือนโครงแบบ (Model) ของพฤติกรรมที่ผู้รับรู้จะทราบว่าผู้ครองตำแหน่ง

นั้น ปฏิบัติสอดคล้องกับหน้าที่ที่บัญญัติไว้ตามตำแหน่งนั้นหรือไม่ และเป็นตัวกำหนดให้ผู้รับรู้เกิดความคาดหวังและทัศนคติต่อผู้ถูกรับรู้ที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

2.3 ความเต็มใจของผู้ถูกรับรู้ในการเปิดเผยตนเองต่อสายตาผู้อื่น (Self-exposure) การเปิดเผยตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพล ทำให้ผู้รับรู้มีโอกาสรู้จักและเข้าใจผู้ถูกรับรู้ได้มากน้อยแตกต่างกัน โดยทั่วไปคนที่รู้จักกันใหม่ ๆ มักจะพยายามปิดบังซ่อนเร้น “ตน” หรือ “อวดตา” ด้วยวิธีต่าง ๆ ทำให้โอกาสที่ผู้รับรู้จะทำความรู้จักหรือเข้าใจพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ถูกรับรู้ได้น้อย

2.4 การผูกพันกับเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม (Commitment to group identity) ถ้าผู้ถูกรับรู้เป็นผู้ที่มีความผูกพันกับกลุ่มใด ๆ เป็นพิเศษ ย่อมเคร่งครัดปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่มจนพฤติกรรมนั้น กลายเป็นลักษณะนิสัยประจำบุคลิกของเขา ทำให้ผู้รับรู้สามารถจะเข้าใจผู้ถูกรับรู้ประเภทดังกล่าวได้ง่าย โดยทราบจากลักษณะปทัสถานของกลุ่มยึดมั่น หรือดูจากตำแหน่งหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้แต่บุคคลที่ไม่มี ความผูกพันกับกลุ่มใด ๆ มากเป็นพิเศษ เขาจะไม่ชอบปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่มเสมอไปทุกอย่าง ผู้รับรู้ก็จะเข้าใจเขาได้ยากขึ้น

3. สภาพแวดล้อมของบุคคลที่เป็นสิ่งเร้า (Environment) ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กลุ่มชน สถานที่ บรรยากาศ อุปกรณ์ เครื่องประดับ แสง เสียง ฯลฯ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เช่น ประเพณี กฎระเบียบ ปทัสถานประจำกลุ่ม ฯลฯ ล้วนมีอิทธิพลต่อการทำให้การรับรู้บุคคลแม่นยำขึ้นหรือคลาดเคลื่อนไปได้ เพราะผู้รับรู้มักจะนำเอาสิ่งแวดล้อมขณะนั้น เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การแปลความหมายของบุคคลที่ตนรับรู้โดยไม่รู้ตัว

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับรู้และผู้ถูกรับรู้ (Relationship between perceiving person and perceived person) สัมพันธภาพอันใกล้ชิดอาจช่วยให้ผู้รับรู้มองผู้ถูกรับรู้ว่าเป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อมได้ แต่ขณะเดียวกันก็อาจทำให้การรับรู้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ เพราะแทนที่ผู้รับ จะรับรู้บุคคลตามสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่แต่ผู้รับรู้มักจะนำอคติจากประสบการณ์ในอดีตเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การแปลความหมายของสิ่งที่ตนรับรู้ด้วย นอกจากนั้นการรับรู้บุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกัน มักจะไม่ต้องประสบกับปัญหาการแสดงพฤติกรรมซ่อนเร้นของผู้ถูกรับรู้ทำให้สามารถรับรู้พฤติกรรมที่แท้จริง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการรับรู้ไว้ว่าสิ่งเร้าอย่างเดียวกันอาจจะทำให้คนสองคนสามารถรับรู้ต่างกัน ได้ การที่มนุษย์สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง และจะรับรู้ได้ดีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ เช่น ประสบการณ์ วัฒนธรรม การศึกษา เป็นอิทธิพลที่มาจากภายนอก และอิทธิพลที่มาจากภายใน

4. บริบทของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

สำนักงานศึกษามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร กำหนดนโยบาย เป้าหมาย การจัดทำและพัฒนาแผนการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แบ่งส่วนราชการภายในเป็น 8 ส่วนราชการ ประกอบด้วย สำนักงานเลขานุการ สำนักงานการเจ้าหน้าที่ กองคลัง หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กองเทคโนโลยีการศึกษา สถาบันพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานคร และกองเสริมสร้างสมรรถนะนักเรียน โดยมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน มีนักเรียน 286,719 คน และ ครูจำนวน 14,375 คน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2561) (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2562, หน้า 5)

วิสัยทัศน์

สำนักงานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนให้นักเรียนกรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่ดีมีองค์ความรู้ สร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะในการดำรงชีวิต สังคมโลกแห่งศตวรรษที่ 21

พันธกิจ

1. ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นพลเมืองที่ดี
2. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีองค์ความรู้ และสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม
3. ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21
4. พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ
5. พัฒนามาตรฐานการศึกษา และระบบประกันคุณภาพการศึกษา
6. ส่งเสริมการใช้และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา
7. พัฒนาระบบบริหารจัดการ เน้นการบูรณาการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานครได้กำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ในด้านที่ 5 มหานครประชาธิปไตยในมิติที่ 5.2 เมืองธรรมาภิบาล โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการของกรุงเทพมหานคร จึงมีมาตรการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาประโยชน์สาธารณะและมีค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต มีตัวชี้วัด คือ ข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครมีจิตสำนึกหน้าที่พลเมืองโดยผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยการฝึกอบรม เช่น การฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา กทม. โดยเน้นหลักธรรมาภิบาล ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้การอบรมดังกล่าวเป็นไปเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครให้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง พร้อมจะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความก้าวหน้าการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครตามหลักเกณฑ์ที่กรุงเทพมหานครกำหนด โดยผู้เข้ารับการอบรมเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครที่ผ่านการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2562, หน้า 72)

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลโดยมุ่งเน้นให้ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพราะเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์พันธกิจด้านการศึกษา ซึ่งต้องรับผิดชอบกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้ ดังนั้นความก้าวหน้าของสถานศึกษาและคุณภาพของนักเรียนกรุงเทพมหานครจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นควรมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เอาใจใส่ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังสติปัญญา ความสามารถ พุ้มเทแรงกายแรงใจ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ส่งเสริมความสามารถทุกด้านของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนกรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่ดี มีองค์ความรู้มีทักษะในการดำรงชีวิต และมีความสมบูรณ์พร้อมในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สมคิด มawangส์ (2554, หน้า 118) วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผลการวิจัยวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยองจันทบุรีและตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

หากเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยองจันทบุรีและตราดจำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมพบว่าทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน หากจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กวี เจ๊ะหมัด (2555, หน้า 89) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และ 2) เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามบทบาทหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) ระดับพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามบทบาทหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่าทั้งโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ .05 ส่วนหลักการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

รอชิด๊ะ เเฮ็ง (2555, หน้า 116) วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และ 3) ประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน โดยใช้

สูตรของยามานะ (Yamane) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .976 สถิติ ที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายหลัก พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 หลัก และระดับปานกลาง 3 หลัก 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ตัวแปรอายุ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สิทธิชัย กิจถาวร (2555, หน้า 53) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 147 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

ทรงศนีย์ คลองร้ว (2556, หน้า 78) วิจัยเรื่อง ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ อยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านความคุ้มค่า

ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ และสำหรับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยผู้บริหารต้องยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อความถูกต้อง เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การมอบหมายงานต้องคำนึงถึงความสามารถและตรงกับความถนัดของแต่ละบุคคล โดยนำหลักคุณธรรมเข้ามาช่วยใน การบริหารรู้จักเสียสละให้ความเป็นธรรมกับทุกคนเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารส่งเสริมให้ครูนักเรียนตระหนักในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดความคุ้มค่า

บุญทริกา หนองภักดี (2556, หน้า 77) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ ครู จำนวน 108 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากคะแนนมากไปหาคะแนนน้อย คือหลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส 2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่ต่างกัน และ 3) ครูปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นในพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่ต่างกัน ยกเว้นด้านหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุปผา นัน วิชัย (2556, หน้า 72) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มตัวอย่างคือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 317 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความ

แปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

สมบูรณ์ หลัทธิพ์ (2557, หน้า 62) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา 2) ศึกษาประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา 3) เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 4) เปรียบเทียบประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลาปี การศึกษา 2557 จำนวน 150 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทดสอบด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ และวิเคราะห์ข้อมูลหาความสัมพันธ์โดยวิธีการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา ตามตัวแปรเพศและประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ในส่วนของวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการบริหารตามหลักนิติธรรม และด้านการบริหารตามหลักคุณธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 4) การเปรียบเทียบประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา ตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่า

โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดยะลา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับปานกลาง

พระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง) (2558, หน้า 86) วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร และกลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 210 คน ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล ได้คืนกลับมาทั้งหมด 210 ชุด และนำไปวิเคราะห์หาความค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความมีส่วนร่วม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็น ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน

ไพฑูรย์ สุขผลานันท์ (2558, หน้า 62) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงาน

ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามเขตจังหวัดโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฑามาศ นาคปฐม (2559, หน้า 89) วิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม จำนวน 63 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 อันดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.32 - 0.93 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยการหาค่า Effect size (ES) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวม และรายด้านระดับมาก ด้านหลักความโปร่งใสและด้านหลักนิติธรรมแตกต่างกันระดับมาก ด้านหลักการมีส่วนร่วมและด้านหลักความรับผิดชอบแตกต่างกันระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักความคุ้มค่าแตกต่างกัน้อย และด้านหลักนิติธรรมไม่แตกต่างกัน และ 3) เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวม และรายด้านแตกต่างระดับมาก

พระมหาสุเทพ สุภาจาโร (บุญหยง) (2559, หน้า 68) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ เขตพื้นที่การศึกษา และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำนวน 327 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู ผู้สอน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ และเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธวัชชัย นิลประดับ (2559, หน้า 115) วิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคุ้มค่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และ 2) ครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสำหรับครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559, หน้า 1310) วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำนวน 304 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัตนา โพธิ์ทอง (2559, หน้า 68) วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนช่างตาครู้สคอนแวนท์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนช่างตาครู้สคอนแวนท์ กรุงเทพมหานคร ใน 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการเปรียบเทียบของระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนช่างตาครู้สคอนแวนท์ กรุงเทพมหานคร แยกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูโรงเรียนช่างตาครู้สคอนแวนท์ กรุงเทพมหานคร จำแนกครูที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน มีระดับการศึกษาต่างกัน และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่ามีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนช่างตาครู้สคอนแวนท์ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

ฉัตรแก้ว แจกภูเขียว (2560, เว็บบไซต์) วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 (ระหว่างวันที่ 2 เมษายน - 10 พฤษภาคม 2560) จำนวน 108 คนที่ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20-0.97 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) การศึกษาการ

บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

นันทิชา ปุเวสา (2560, หน้า 175 - 188) วิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2) เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 ตามความคิดเห็นของครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษา หนองงูศรี 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหาร การศึกษาหนองงูศรี 1 จำนวน 115 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ มีความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความ เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.984 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบความ แตกต่างระหว่างตัวแปรโดยใช้ t-test และ F-test ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 ตามความ คิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านและอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านหลักความ รับผิดชอบ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความโปร่งใส ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 ตามความคิดเห็นของครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกันโดยรวม และรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนา คุณภาพการบริหารการศึกษาหนองงูศรี 1 ดังนี้ การบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและ

เกิดผลสัมฤทธิ์ต้องยึดระเบียบคัดสินปัญหาอย่างให้เกิดความชอบธรรมต้องมอบหมายภาระงานให้ครูทุกคนรับผิดชอบผู้บริหารต้องมีคุณธรรมในการบริหาร เพื่อสร้างศรัทธาต่อครูในโรงเรียนเช่นสร้างความเท่าเทียมกันมีศีลธรรมจริยธรรมเป็นต้น ต้องบริหารให้มีความชัดเจนถูกต้องตามระเบียบโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ต้องสร้างองค์กรให้มีความสามัคคีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารยึดเสียงส่วนใหญ่ตามหลักประชาธิปไตยต้องปลูกจิตสำนึกช่วยดูแลรักษาผลประโยชน์ของทางราชการอย่างเต็มที่ในการทำงานของครู และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า

ลัดดาวัลย์ หงสนันท์ (2561, หน้า 1310) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในเขตภาคเหนือตอนบน ปีการศึกษา 2555 จำนวน 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบไปด้วย 10 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการที่มีการตอบสนองของผู้รับบริการทุกภาคส่วน ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และมีผลงานตามเป้าหมายที่กำหนด ด้านความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการกระจายอำนาจและการมอบอำนาจ ด้านหลักนิติธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านการมุ่งเน้นฉันทามติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการมุ่งเน้นฉันทามติ ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ด้านการบริหารจัดการที่มีการตอบสนองของผู้รับบริการทุกภาคส่วน ด้านการกระจายอำนาจและการมอบอำนาจ ด้านประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และมีผลงานตามเป้าหมายที่กำหนด และด้านความเสมอภาค

กรวิษฐ์ เหง้าสุวรรณ (2561, หน้า 65) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 409 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 341 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 28 คน และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบความแตกต่างในการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม กำหนดตัวแปรระดับช่วงชั้นที่จัดการศึกษาของสถานศึกษา และตัวแปรประสพการณ์ในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ One way ANOVA และใช้วิธีของเซฟเฟ่ เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ผลการวิจัยวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม ส่วนในด้านหลักความคุ้มค่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสพการณ์ทำงานด้านการบริหารสถานศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เทเต้ และ โอโฟริ (Tetteh & Ofori, 2010, pp.234-248) งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการนำธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศกาน่าโดยนำมาประเมินด้วยการเปรียบเทียบกัน วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องด้วยธรรมาภิบาลในองค์กรมีความสำคัญสำหรับการกำกับดูแลองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศเริ่มหันมาให้ความสนใจกันอย่างจริงจัง ในประเทศกาน่าก็เช่นกัน ธรรมาภิบาลในระดับมหาวิทยาลัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้บริหาร ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการสำรวจเกี่ยวกับการเตรียมการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนในประเทศกาน่า ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชนในประเทศกาน่า มีการปฏิบัติตามธรรมาภิบาลทั้งแบบดั้งเดิม แบบเชิงธุรกิจ และการให้ความไว้วางใจ ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน จากมุมมองขององค์กรเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่ควรมีการคำนึงถึง คือ อัตลักษณ์ขององค์กรที่มีโครงสร้างและการจัดการขึ้นกับผู้นำขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของผลการทำงานและมีผลต่อความ

พึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ธรรมชาติบาลในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับมหาวิทยาลัย ต้องคำนึงถึงการกำหนดคุณค่าภายในของมหาวิทยาลัย ระบบการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรที่ช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ รูปแบบการบังคับบัญชาตามสายงาน และความสัมพันธ์ในระดับมหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยแห่งอื่น ๆ ทั่วโลก

อาหมัด และบาตี (Ahmad & Basri) (อ้างถึงใน สมบูรณ์ หลักรัตน์, 2557, หน้า 52) ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับปรุงธรรมชาติบาลในการให้บริการด้านการศึกษา ในโกวารีเจิ้นซี จังหวัดสุราเวสีใต้ ประเทศอินโดนีเซีย จากการที่คุณภาพทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และประชาชนคาดหวังที่จะทำการปรับปรุงโดยรัฐบาลท้องถิ่น ความคาดหวังสามารถค้นพบและวิเคราะห์ผ่านการนำธรรมชาติบาลมาใช้ในกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น ทำอะไรที่จะทำการปรับปรุงธรรมชาติบาลในด้านการให้บริการด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโกวารีเจิ้นซี จังหวัดสุราเวสีใต้ งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือที่นำมาใช้ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และนักเรียน มีบทบาทสูงซึ่งอยู่ในรูปแบบของการระดมความคิด ขณะที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งอยู่ในรูปแบบการบริจาคสิ่งของและเงินทอง 2) หลักรัตน์ธรรมชาติบาล หลักความโปร่งใสหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า มีบทบาทสูงมาก 3) คุณภาพการบริการด้านการศึกษากลับสังเกตจากระบวนการพบว่า ความรับผิดชอบ การประกันคุณภาพการศึกษา ความเอาใจใส่ และอิทธิพลของผู้อำนวยการ โรงเรียนและครู มีอยู่ในระดับสูงมาก รวมทั้งสิ่งที่จับต้องได้ ได้แก่ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับสูง 4) ความแข็งแกร่งของวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูสามารถปรับปรุงธรรมชาติบาลในสถานศึกษาได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า หลักธรรมชาติบาลเป็นหลักการบริหารจัดการให้เป็นไปในครรลองธรรม รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยการบริหารด้วยหลักธรรมชาติบาลนี้มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสร้างขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว และของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ องค์ประกอบของหลักธรรมชาติบาลที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดเอาไว้หลากหลาย แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึด แนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8 - 9) ; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ; สุพิศ กระทุ่มกลาง (2561, หน้า 6) ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามหลักธรรมชาติบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) และเป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอแผนการส่งเสริมฯ ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแล้ว

ผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ประกอบธรรมมาภิบาล เป็น 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักคุณธรรม/จริยธรรม จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้